

«Εάλω η Πόλις» 29 Μαΐου 1453 Η Άλωση της Κωνσταντινούπολης

Στις 29 Μαΐου του 1453 έλαμπε για τελευταία φορά στην Ανατολή η υπερχλιετής Βυζαντινή Αυτοκρατορία. Αυτή η Αυτοκρατορία, για την οποία ξοδεύτηκε τόσος πλούτος, ώστε ο Ιουστινιανός να καυχάται πως νίκησε τον Σολομώντα.

Επίκεντρό της, η Κωνσταντινούπολη, «η βασιλίσ των πόλεων», κτισμένη στις 11 Μαΐου του 330 μ.Χ. από τον Αυτοκράτορα Κωνσταντίνο Α΄, πάνω στην αρχαία πόλη Βυζάντιο. Την ονόμασε αρχικά Νέα Ρώμη, όμως η ιστορία της χάρισε ένα όνομα αθάνατο· Κωνσταντινούπολη, η πόλη του Κωνσταντίνου. Φημισμένη για την ομορφιά, την ιστορία και τις παραδόσεις της, αποτέλεσε πηγή έμπνευσης για ποιητές, υμνογράφους, ιστορικούς και καλλιτέχνες.

Δεν ήταν απλώς μια πόλη. Ήταν ένα σύμβολο μετάβασης από την παλαιά, εθνική Ρώμη στη νέα χριστιανική αυτοκρατορία, τη Βυζαντινή. Ως κέντρο Ελληνισμού και Ορθοδοξίας, η Άλωσή της σήμανε την πτώση ενός σημαντικού προπυργίου του ευρωπαϊκού πολιτισμού.

Η Άλωση

Η Βυζαντινή πρωτεύουσα δέχτηκε μια ανηλεή πολιορκία 54 ημερών από τον οθωμανικό στρατό και τον επικεφαλής του, Σουλτάνο Μωάμεθ Β΄, που διήρκεσε από τις 6 Απριλίου έως τις 29 Μαΐου του 1453.

Ο Μωάμεθ Β΄ είχε από νωρίς δείξει τις βλέψεις του για την κατάκτηση της Κωνσταντινούπολης κτίζοντας το ισχυρό φρούριο, το Ρούμελι Χισάρ, οργανώνοντας τον στρατό του και ναυπηγώντας πλοία. Ο τακτικός στρατός του αποτελούνταν από 150,000 άνδρες, ενώ πλήθος άλλων Τούρκων ατάκτων τον ακολουθούσαν, προσδοκώντας στη λεηλάτηση της Βασιλεύουσας. Στο αντιπαρατασσόμενο στρατόπεδο, οι δυνάμεις αριθμούσαν 5,000 Βυζαντινούς και 2,000 ξένους, ενώ η βοήθεια που ζητήθηκε από τη Δύση δεν ήρθε ποτέ. Κι όμως, παρόλη τη στρατιωτική υπεροχή του εχθρού, η επιθυμία για υπεράσπιση της Πόλης υπήρξε κραταιή.

Ο Κωνσταντίνος Παλαιολόγος, πλάι στους άλλους ηρωικούς πολεμιστές, έδωσε τη γενναία απάντηση στους εισβολείς:

«Τὸ δὲ τὴν πόλιν σοὶ δοῦναι οὐτ' ἐμὸν ἐστὶν οὐτ' ἄλλου τῶν κατοικούντων ἐν ταύτῃ· κοινῇ γὰρ γνώμῃ πάντες αὐτοπροαιρέτως ἀποθανοῦμεν καὶ οὐ φεισόμεθα τῆς ζωῆς ἡμῶν». = «Το να σου (παρα)δώσω την Πόλη, ούτε εγώ έχω δικαίωμα, ούτε κανένας άλλος από τους κατοίκους της· με κοινή μας απόφαση όλοι θα πεθάνουμε αυτοπροαίρετα και δεν θα υπολογίσουμε τη ζωή μας».

Ο Αυτοκράτορας έπεσε μαχόμενος σαν λιοντάρι, μπροστά από την Πύλη του Ρωμανού μαζί με στους λιγοστούς υπερασπιστές των τειχών.

Συγκλονιστική είναι η περιγραφή από τον Βενετό γιατρό Νικολό Μπάρμπαρα: «Με το πρώτο φως της αυγής, οι Τούρκοι μπήκαν μέσα στην Κωνσταντινούπολη από την Πύλη του Αγίου Ρωμανού, εκεί όπου είχαν γκρεμιστεί τα τείχη από τις βομβάρδες τους. [...] Όλοι άρχισαν να τρέχουν σαν λυσσασμένα σκυλιά στη στεριά ψάχνοντας για χρυσάφι, κοσμήματα κι άλλα πλούτη, κι ακόμα να αιχμαλωτίσουν τους εμπόρους. Περισσότερο έψαχναν μέσα στα μοναστήρια κι όλες οι μοναχές στάλθηκαν στον στόλο τους κι ατιμάστηκαν και ταπεινώθηκαν από τους Τούρκους. Έπειτα, πουλήθηκαν σκλάβες στα παζάρια της Τουρκίας. Αλλά και όλες οι κοπέλες ατιμάστηκαν κι έπειτα πουλήθηκαν και μάλιστα ακριβά, αν και μερικές από εκείνες προτίμησαν να ριχτούν στα πηγάδια και να πνιγούν, παρά να πέσουν στα χέρια των Τούρκων. [...] Οι Τούρκοι φόρτωσαν τα καράβια τους με αιχμαλώτους και αμύθητα πλούτη. [...] Το αίμα έτρεχε στη γη, όπως όταν βρέχει, και το νερό πλημμύριζε τα ρείθρα των δρόμων· τόσο πολύ αίμα χύθηκε».

Η Βασιλεύουσα των Πόλεων, η καρδιά της Ρωμιοσύνης, έσβησε μέσα στη φωτιά και το σίδερο των πολιορκητών, κλείνοντας έναν ιστορικό κύκλο έντεκα αιώνων βυζαντινού πολιτισμού. Με την Άλωση από τα στρατεύματα του Μωάμεθ Β΄, δεν καταλύθηκε μονάχα μία αυτοκρατορία· καταλύθηκε ένα σύμβολο, μια πολιτισμική ταυτότητα που είχε ποτιστεί από το αίμα, την πίστη και τη σοφία γενεών. Η πτώση της Πόλης δεν ήταν απλώς στρατιωτική ή πολιτική· ήταν υπαρξιακή. Η Κωνσταντινούπολη υπήρξε η κιβωτός του Ελληνισμού, το σταυροδρόμι Ανατολής και Δύσης, ο τόπος όπου η αρχαιοελληνική σκέψη συνυφάνθηκε με τη χριστιανική παράδοση και διασώθηκε μέσα σε αιώνες ταραγμένους. Το τραγικό τέλος της υπήρξε μια ρωγμή στο ιστορικό σώμα του έθνους – αλλά όχι το τέλος του. Η ιστορική μνήμη για την ομορφιά της Πόλης και των γεγονότων της Άλωσής της ορθώνεται ανάλλαξη από τη μέγγενη του χρόνου.

Παραμένει ζωντανή, όχι ως κάλεσμα μίσους, αλλά ως εσωτερική υπενθύμιση: πως η ελευθερία δεν είναι δεδομένη και ο πολιτισμός δεν είναι αθάνατος, αν δεν τον υπερασπιστείς. Ο Κωνσταντίνος Παλαιολόγος, ο τελευταίος αυτοκράτορας, έπεσε όρθιος. Η θυσία του, αν και δεν απέτρεψε την πτώση, πέρασε στην αθανασία της συλλογικής συνείδησης. Η Άλωση της Πόλης είναι – και παραμένει – μια ανοιχτή σελίδα στην ψυχή του Ελληνισμού. Μια σελίδα που μας καλεί να κοιτάμε το μέλλον με γνώση του παρελθόντος και με πίστη στη διαχρονική μας ταυτότητα.

29 Μαΐου 2025

**Άντρη Χριστοδούλου, Β.Δ.
Φιλόλογος**